ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ

Ξημέρωνε Πρωτομαγιά του 1909 και η Μονεμβασιά κοιμόταν. Μονάχα σε ένα από τα αρχοντικά της φαμίλιας των Ρίτσων ξαγρυπνούσε. Η Ελευθερία Ρίτσου ήταν ετοιμόγεννη.
Με το πρώτο κλάμα του νεογέννητου, αντήχησαν οι πιστολιές απ' το μπαλκόνι. Ο Ελευθέριος Ρίτσος ενημέρωνε έτσι τους συμπολίτες του ότι είχε αποκτήσει ένα ακόμη παιδί, μετά τη Νίνα, το Μίμη και τη Λούλα. Ήταν μάλιστα και αγόρι!

Τα πρώτα χρόνια της ζωής του ήταν αρκετά ξέγνοιαστα. Του αρέσει να κυνηγά έντομα, να παρατηρεί τα πουλιά στις φωλιές τους, να κολυμπάει, να μαζεύει βότσαλα.

Με τα γράμματα δεν τα πήγαινε και πολύ καλά, όπως ομολογούσε ο ίδιος. Το χαϊδεμένο στερνοπούλι των Ρίτσων στήνεται πολλές φορές όρθιο στη γωνία τιμωρημένο επειδή αδιαφορεί για τα μαθήματα, σβήνει τους αριθμούς και ζωγραφίζει ήλιους, σπιτάκια.

«Άλλοτε μουρμούριζα κανένα τραγουδάκι και άλλοτε ζωγράφιζα. Βέβαια, τα πλήρωνα όλα αυτά, αλλά τα πάντα πληρώνει ο καθένας στη ζωή».
«Έτσι λοιπόν από μικρό παιδί έμαθα να χαίρομαι ότι κάποτε μ' έβαζαν στη γωνιά. Για να 'μαι στη γωνιά θα πει ότι κάτι ιδιαίτερο συνέβαινε με μένανε. Και έτσι κάπως κακιώνοντας στην αρχή, έβαλα όλους εκείνους που με τιμωρούσαν και εγώ με τη σειρά μου στη γωνιά.
Με τιμώρησαν κι άλλοι πολλοί αργότερα, αλλά εγώ με την πίστη μου τους έβαλα πάλι στη γωνιά. Απ' όλα αυτά κέρδισα τη χαρά να ξεπερνάω τις τιμωρίες και μάλιστα από αυτές να ζω, να αντλώ δυνάμεις αντίστασης.

Από τη μητέρα του πήρε τη λόγια παιδεία. Η αδελφή του η Λούλα μας λέει: «Θυμάμαι ότι η μητέρα μας πλούτιζε τη βιβλιοθήκη της με βιβλία της εποχής και κάτι ιδέες που ξίνιζαν τα μούτρα του πατέρα. Ούτε να συζητήσει γι' αυτές τις ιδέες ήθελε ο πατέρας μαζί της. Ώσπου η μητέρα βρήκε πρόθυμο ακροατή και συνομιλητή το Γιάννο μας».
Η μητέρα του ήταν εκείνη που επέμενε να μάθει μουσική και ξένες γλώσσες. Τον έγραψε ακόμη συνδρομητή στο εξαιρετικό περιοδικό της εποχής *«Η Διάπλαση των παίδων»*. Ο Γιάννης Ρίτσος δοκιμάζει για πρώτη φορά να γράψει στίχους το 1917, σε ηλικία 8 ετών.

Τα παιδικά χρόνια του Γιάννη Ρίτσου ήταν δύσκολα. Ο μεγαλοκτηματίας πατέρας του κατέρρευσε οικονομικά. Ο μεγαλύτερος αδελφός του, ο Μίμης πέθανε το 1921 από φυματίωση και μετά από τρεις μήνες πέθανε και η μητέρα του από την ίδια αρρώστια.

Γυμνάσιο πήγε στο Γύθειο, μαζί με την αδελφή του, τη Λούλα. Ο ποιητής Νικηφόρος Βρεττάκος, ο οποίος φοιτούσε και αυτός στο Γυμνάσιο του Γυθείου, γράφει για το Ρίτσο:

Στη δική μου τάξη, ανάμεσα σε εκατό μαθητές, δε βρισκόταν κανένα άλλο παιδί, που να μπορώ να μιλώ μαζί του για βιβλία, για ποιητές και φιλοσόφους. Έτσι ήταν πολύ φυσικό να ξαφνιαστώ όταν μια μέρα άκουσα τρεις νέους της τάξης του Ρίτσου να λένε: «Ο Γιαννούλης γράφει ποιήματα». Κοίταξα αυτόν το Γιαννούλη. Ήταν ένα παιδί ψηλό, λιγνό, ευγενικό, εύθραυστο. Σου τραβούσε την προσοχή, γιατί ανάμεσα στα πολλά χωριατόπουλα το ξεχώριζε η μοναξιά του και η φινέτσα του. Μ' ένα μόνο πρόσωπο έκανε συντροφιά. Ήταν η αδελφή του.

Το Σεπτέμβριο του 1925 τα δύο αδέλφια μετακομίζουν στην Αθήνα. Με μόνο έσοδο ένα μηνιαίο βοήθημα του αδελφού της μητέρας τους τα δύο αδέλφια είναι αναγκασμένα να εργάζονται για να ζήσουν. Πρώτη δουλειά για το νεαρό Ρίτσο: δακτυλογράφος, ενώ αργότερα προσλαμβάνεται στη συμβολαιογραφική υπηρεσία της Εθνικής Τράπεζας ως αντιγραφέας.
Το χειμώνα του 1925 προσβάλλεται και ο ίδιος από τη μάστιγα της εποχής, τη φυματίωση. Εισάγεται στο νοσοκομείο «Σωτηρία», όπου παραμένει για 3 χρόνια.
Ο ποιητής, αυτοσαρκαστικός πάντοτε, θα καταφέρει να διατηρήσει το χιούμορ του ακόμα και σε κείνες τις μέρες της αρρώστιας του. Όσο κι αν ψάξει κανείς στα ποιήματα, δε θα βρει κανένα παράπονο. Δεν είναι μικρό πράγμα να ξέρεις ότι πιθανότατα είσαι μελλοθάνατος κι όμως να κάνεις τόσο κουράγιο.

Το 1931 η αρρώστια του παρουσιάζει ύφεση.
Εν τω μεταξύ η αδελφή του Λούλα έχει παντρευτεί και έχει φύγει στην Αμερική.

Το 1932 ο πατέρας του εισάγεται στο Δημόσιο Ψυχιατρείο στο Δαφνί. Η νέα οικογενειακή τραγωδία αποτυπώνεται σε ποίημα που αφιερώνει στον πατέρα του.

Το 1933 η αδελφή του Λούλα γυρίζει από την Αμερική μαζί με το γιο της.

Το καλοκαίρι Ο Ρίτσος προσλαμβάνεται στο «Θέατρο Κυψέλης» ως ηθοποιός και χορευτής.

Το 1934 κυκλοφορεί η πρώτη ποιητική συλλογή του Γιάννη Ρίτσου με τίτλο «το τρακτέρ».

Τον επόμενο χρόνο κυκλοφορούν και «οι πυραμίδες», η δεύτερη ποιητική του συλλογή.

Την ίδια χρονιά, δηλαδή το 1935 ξεκινά η συνεργασία του με τον εκδοτικό οίκο Γκοβότση, όπου θα εργαστεί ως επιμελητής και διορθωτής κειμένων, ενώ εξακολουθεί να εργάζεται και στο θέατρο.

Στρατεύτηκε στο αριστερό κίνημα. Μια στράτευση που δεν του συγχωρέθηκε. Ήταν εναντίον της εξουσίας, όσο κι αν του στοίχισε αυτό.
Αντάρτες στίχους και μάλιστα πάνοπλους ονειρεύεται ο ποιητής στα 1936. Αυτοί οι αντάρτες στίχοι θα μαγέψουν το πανελλήνιο με τον «Επιτάφιο».
Στη Θεσσαλονίκη γίνεται η μεγάλη απεργία των καπνεργατών. Ο λαός της Θεσσαλονίκης εκδηλώνει την αλληλεγγύη του με απεργίες συμπαράστασης. Η τότε κυβέρνηση του Μεταξά αποφασίζει να διαλύσει την απεργία. Οι δρόμοι της πόλης βάφονται με αίμα. Δέκα νεκροί και εκατοντάδες τραυματίες.
Ένας από τους νεκρούς ο νεαρός Τάσος Τούσης. Την επόμενη μέρα εφημερίδα δημοσιεύει πρωτοσέλιδη την παρακάτω φωτογραφία: ο νεαρός νεκρός κάτω, ξαπλωμένος σε μια πόρτα και χαροκαμένη μάνα σκυμμένη πάνω στο παιδί της να κλαίει με απλωμένα τα χέρια σαν σε ικεσία ή σαν κατάρα.
Ο Ρίτσος βλέποντας τη φωτογραφία συγκλονίζεται και σε συνθέτει τον «Επιτάφιο».
Ο «Επιτάφιος», με απόηχους από τον «Επιτάφιο Θρήνο», τα δημοτικά τραγούδια και το μανιάτικο μοιρολόι, είναι ένας θρήνος όλων των καιρών της Ρωμιοσύνης.
Χρησιμοποιεί όχι μόνο όλα τα πλούσια εκφραστικά μέσα της λαϊκής γλώσσας, αλλά δημιουργεί και καινούργια.

Το 1937 η αδελφή του Γιάννη Ρίτσου εισάγεται στο Δαφνί. Η νέα οικογενειακή συμφορά εκφράζεται ποιητικά στο «τραγούδι της αδελφής μου».
Η θερμή και πηγαία υποδοχή αυτού του ποιήματος από τον Κωστή Παλαμά αποτυπώνεται στο διάσημο στίχο που αφιερώνει ο Παλαμάς στο νεαρό τότε Ρίτσο: *«Παραμερίζουμε ποιητή, για να περάσεις.»*

Το χειμώνα του 1938 εισάγεται στο σανατόριο της Πάρνηθας, απ' όπου επιστρέφει την άνοιξη του επόμενου έτους.
Το χειμώνα προσλαμβάνεται στο Εθνικό Θέατρο.
Στις 5 Νοεμβρίου πεθαίνει στο ψυχιατρείο ο πατέρας του.
Τη χρονιά αυτή τελειώνει «την εαρινή συμφωνία». Ένα ποίημα κοινωνικό-ερωτικό, γεμάτο με όλα τα χρώματα της ίριδας. Ο ποιητής δίνει ένα παγκόσμιο μήνυμα εναντίον του πολέμου που έρχεται, αντιπαραθέτοντας την ομορφιά της ζωής.

Τον Ιούλιο του 1948 ο Γιάννης Ρίτσος συλλαμβάνεται και εκτοπίζεται στο στρατόπεδο Κοντοπούλι της Λήμνου, όπου αρχίζει να γράφει την ποιητική του συλλογή «το καπνισμένο τσουκάλι».

Ο Μάιο του 1949 μεταφέρεται στη Μακρόνησο, όπου γράφει τον «Πέτρινο Χρόνο».
Είναι χαρακτηριστικό πως ότι έγραψε για τη Μακρόσηνο γράφτηκε εκεί. Πολλές φορές θυμήθηκε τραυματικά γεγονότα της ζωής του - όπως το θάνατο της μητέρας του, την τρέλα της αδελφής του και του πατέρα του – και ξαναέγραψε γι' αυτά σε έργα του. Για τη Μακρόνησο όμως ούτε θέλησε να θυμηθεί ούτε και έγραψε ποτέ ξανά γι' αυτήν.

Ο Ρίτσος επιστρέφει τελικά από την εξορία του το 1952, έχοντας μεταφέρει όλα τα ποιητικά και ζωγραφικά έργα αυτής της περιόδου φυλαγμένα σε δύο βαλίτσες με διπλό πάτο.
Εργάζεται και πάλι στις εκδόσεις Γκοβότση ως επιμελητής και διορθωτής κειμένων.
Τον Απρίλιο του ίδιου χρόνου εκδίδεται η συλλογή του «Αγρύπνια» στην οποία περιέχεται και η «Ρωμιοσύνη».
Η «Ρωμιοσύνη» γραμμένη στην περίοδο 1945-1947 καθρεφτίζει την πίκρα του ποιητή και του λαού για ότι συνέβη στην Ελλάδα ύστερα από την απελευθέρωση.
Μιλάνε και κλαίνε οι πεθαμένοι ήρωες, κλαίνε οργισμένες οι μανάδες που έχασαν τα παιδιά τους, μιλάει η ελληνική φύση, το χώμα, τα δέντρα, οι πέτρες, η πικραμένη Ελλάδα μ' όλη της την παλιά κι ένδοξη ιστορία.

Ο καιρός όμως για προσωπική ευτυχία έχει φτάσει.
Το Δεκέμβριο του 1954 παντρεύεται τη Γαρυφαλιώ Γεωργιάδη, γιατρό από τη Σάμο.
Τον Αύγουστο του 1955 γεννιέται η Έρη(Ελευθερία) Ρίτσου, η μονάκριβη κόρη του ποιητή, για την οποία γράφει το ποίημα «Πρωινό άστρο».
Το «πρωινό άστρο» είναι πλημμυρισμένο από τρυφερό αίσθημα στο νεογέννητο κοριτσάκι του, ένα αίσθημα που επεκτείνεται σε όλα τα παιδιά του κόσμου.

Στα τέλη του 1956 κυκλοφορεί «Η σονάτα του σεληνόφωτος», που του χάρισε το Α΄ Κρατικό βραβείο ποίησης. Με το ποίημα αυτό αρχίζει και η διεθνής αναγνώρισή του.

Με το Μίκη Θεοδωράκη αν και δρούσαν παράλληλα δεν συναντήθηκαν ούτε στην αντίσταση ούτε στην εξορία. Ο Θεοδωράκης όμως γνώριζε καλά την ποίησή του κα μελοποιεί, ενώ βρίσκεται στο Παρίσι, αποσπάσματα από έξι άσματα του «Επιτάφιου». Ο δίσκος, που κυκλοφορεί το 1959, ανοίγει μια μεγάλη σελίδα στο τραγούδι μας. Με τον «Επιτάφιο» και άλλα μελοποιημένα ποιήματα που ακολούθησαν, οι νέοι της εποχής θα διαδηλώνουν, θα διασκεδάζουν, θα χορεύουν στις ταβέρνες και θα ερωτεύονται.

Αμέσως μετά το πραξικόπημα της 21^{ης} Απριλίου του 1967 ο Ρίτσος ειδοποιείται από τους φίλους ότι πρέπει να κρυφτεί, να φύγει. Εκείνος

αρνείται και ετοιμάζει τη «βαλίτσα της εξορίας» με τα στοιχειώδη. Δεν ήθελε να ζει καταζητούμενος, να τρέμει με το άνοιγμα της πόρτας.
Την άλλη μέρα συλλαμβάνεται και εξορίζεται πρώτα στη Γυάρο, μετά στη Λέρο και έπειτα στη Σάμο.
Εκεί, στον τόπο της εξορίας γράφει τα περισσότερα από «τα 18 λιανοτράγουδα της πικρής πατρίδας»

Από το 1975 και μετά είναι η ώρα της μεγάλης του αναγνώρισης. Η φήμη του αυξάνεται ολοένα.
Το Μάιο ο πρόεδρος της Βουλγαρίας του επιδίδει το διεθνές βραβείο «Γκεόργκι Ντιμιτρόφ».
Τον Ιούνιο αναγορεύεται επίτιμος διδάκτορας του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης.
Τον ίδιο μήνα, στο Παρίσι, του απονέμεται το Μεγάλο Βραβείο Ποίησης.
Τον επόμενο χρόνο, το 1976, του απονέμονται άλλα δύο διεθνή βραβεία ποίησης στην Ιταλία.
Το Νοέμβριο του 1977 του επιδίδεται στη Μόσχα το βραβείο «Λένιν» για την ειρήνη.
Πολλοί τον διαβάζουν, δεκάδες δήμοι και πανεπιστήμια τον τιμούν, πολλοί τον θαυμάζουν σε μαζικές εκδηλώσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.
Ακολουθούν πολλά ακόμη βραβεία και διακρίσεις.
Η ζωγραφική του πάνω στις πέτρες, στις ρίζες και στα κόκαλα της εξορίας, εκτίθενται στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη.
Από το 1975 και μέχρι το 1989 ποιητικοί μονόλογοι αλλά και θεατρικά έργα παίζονται συχνά στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.
Η ποίησή του έντονα μελωδική και μελοποιείται από πολλούς συνθέτες:
από το Μίκη Θεοδωράκη (ο Επιτάφιος, η Ρωμιοσύνη, Τα 18 Λιανοτράγουδα, οι γειτονιές του κόσμου)
από το Χρήστο Λεοντή (Καπνισμένο τσουκάλι)
από το Θάνο Μικρούτσικο (Καντάτα για τη Μακρόνησο)
από το Νίκο Μαμαγκάκη, το Μάριο Τόκα (Πικραμένη μου γενιά).
Η 11^{η} Νοεμβρίου 1989 ξημέρωσε συννεφιασμένη.
Ο σπουδαίος άντρας της άγριας και περήφανης Μονεμβασιάς, ο ποιητής της Ρωμιοσύνης πέθανε.